

Par žurnālistiem sūdzības pieņem Mediju ētikas padome

Kamēr vēl valstī nav izveidota noteikta sistēma, kā tālākizglītojas žurnālisti (āršiem, skolotājiem, tiesnešiem un daudzu citu profesiju pārstāvjiem tāda ir), tiem, kuri strādā šajā laukā, jāiztiek ar laiku pa laikam notiekošiem semināriem. Tā pirms nedēļas Latvijas Žurnālistu asociācija sadarbībā ar ASV vēstniecību Aizkrauklē, laikraksta "Staburags" atbildības zonā, rīkoja semināru par žurnālistu ētiku un tiesībām. Pasākumā piedalījās Sēlijas un Zemgales laikrakstu redakciju pārstāvji, mediju jomā zināšie advokāti Ieva Andersone un Andris Tauriņš, kā arī salīdzinoši nesens apvienotā laikraksta "Alūksnes un Malienas Ziņas" viesredaktore Sigita Roķe.

Aizstāvēt preses brīvību – goda lieta

Semināra ievadā gan I.Andersone, gan A.Tauriņš atzina, ka ikdienā uzņēmumā "Sorainen" nodarbojas ar lieliem un naudiņiem klientiem, taču mediji, žurnālistu un arī lasītāju tiesības viņiem personīgi šķiet sabiedriski svarīgas.

Pirms gada tika dibināta biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome", kurā apvienojās piecpadsmit plašsaziņas līdzekļu asociācijas un uzņēmumi, tostarp Latvijas Žurnālistu asociācija. Gada laikā šajā biedrībā apvienojušies 23 biedri, kas pārstāv visu formu un žanru medijus, mediju asociācijas un organizācijas, kas darbojas mediju jomas pētniecībā. Biedrības ikdienas darbu vada valde, kuru pārstāv tās priekšsēdētājs Jānis Lielpēteris. Analizējot Mediju ētikas padomes pirmā gada darbību, pie plusiem abi advokāti minēja to, ka tā apvieno visus medijus vienā biedrībā, tas ir koleģiāls institūts pārvaldē un ētikas jautājumu izvērtēšanā un tai ir vieglāk norobežoties no politiskās ietekmes. Diemžēl padomes izmaksas ir tikai uz pašu mediju pleciem, darbs padomē ir kā blakus slodze.

I.Andersone un A.Tauriņš savā prezentācijā minēja arī vairākus piemērus no Mediju ētikas padomes izskatītajām sūdzībām. Piemēram, politiskā partija "Attīstībai/Par!" bija aicinājusi izvērtēt "Latvijas Avīzē" publicētos komentārus par zviedru vides aizsardzības aktivisti pusaudzi Grētu Tūnbergu. Mediju ētikas padome atzina, ka atšķirīgi skatījumi uz minēto personu ir pieļaujami un ētikas pārkāpumu nav. I.Andersonei viņas 14 gadu ilgajā advokātes praksē ir nācies tiesās pārstāvēt komercmedijus, kas apsūdzēti goda un cieņas aizskaršanā. Piemēram, vienā no

FOTO: GAITIS GRŪTUPS

"Svarīgi, ka tiek radīta informācija ne tikai laikraksta portālā, bet arī sociālajos tīklos, kas ir populāri tiem, kuri par savas kopienas dzīvi interesējas no reizes uz reizi"

SIGITA ROĶE

tādam nācās vērtēt, vai pazīstamo politiķi Aivaru Lembergu var atļauties nosaukt par "augoni", ar ko domāts kaut kas nevēlams.

Daži uzdodas par žurnālistiem

A.Tauriņš uzsvēra, ka nav obligāts medija reģistrācijas fakts, lai tam būtu jāatbild par publicēto. Piemēram, interneta vietne pietiek.com nav reģistrēta kā medijs, taču arī tai par publicēto ir jāatbild.

Viens no jautājumiem advokātiem bija par iestāžu darbinieku vilcināšanos ar atbildi uz žurnālistu neērtajiem jautājumiem. Kā iemesls tiek minēts, ka jebkura iesnieguma izskatīšanas termiņš ir trīsdesmit dienu. Advokāti paskaidroja, ka, sniedzot atbildes uz žurnālistu jautājumiem, darbojas Informācijas atklātības likums, kas nosaka mazāku atbildi sniegšanas laiku – desmit dienas (ja ir pamatota nepieciešamība, šo termiņu gan var pagarināt). Taču galvenais, kam vajadzētu sekmēt ātru un kva-

litatīvu informācijas apriti starp medijiem, iestādēm un uzņēmumiem, ir labas pārvaldības princips. A.Tauriņš uzsvēra, ka tas ierakstīts arī Valsts pārvaldes iekārtas likumā.

Dažkārt, lai izvilinātu savtīgi nepieciešamo informāciju, par žurnālistiem un mediju pārstāvjiem uzdodas tie, kas patiesībā tādi nav, advokāti minēja arī tādus gadījumus. Tas vedina domāt, ka Latvijā jāveido publiski pieejams žurnālistu reģistrs, kurā būtu publicēti to vārdi, kuri strādā šajā jomā.

Pašvaldības dokumentiem jābūt pieejamiem

"Neatkarīgo Tukuma Ziņu" redaktore Ivonna Plaude minēja gadījumu, kad pašvaldība atteica informāciju saistībā ar aizdomām par līdzekļu izšķērdēšanu pašvaldības kapitālsabiedrībās. "Atbildē esam saņēmuši divu veidu paskaidrojumus. Pirmais – "Komitejas sēdē deputāti nobalsoja, ka minētā informācija nav publiski izpaužama." Otrais – "Dome ir iesniegusi prasību lietu izskatīt tiesībsargājošajām iestādēm, un, kamēr notiek izmeklēšana vai kriminālprocess, mēs nevaram sniegt paskaidrojumus", stāsta I.Plaude. Viņa ir noskaidrojusi, ka pašvaldība nav tiesīga atteikt žurnālistiem iepazīties ar pašvaldības rīcībā esošajiem dokumentiem, tostarp pašvaldības kapitālsabiedrību iekšējā audita materiāliem. Tomēr pašvaldības darbinieku patvaļā turpinās.

"Diemžēl piespiest žurnālistiem sniegt šādu publicējamu informāciju var vienīgi tiesas ceļā," piezīmēja advokāts A.Tauriņš. Advokāti gan aicināja laikrakstu redakcijas nevairīties no šādas administratīvas tiesvedības. Viņaprāt, lieta ir tik vienkārša, ka nav pat nepieciešama kvalificēta jurista palīdzība. Advokāti apsoliya izveidot paraugu, kā būtu jārakstina šādas prasības pieteikums Administratīvajai tiesai.

Dažkārt pašvaldības neizrāda interesi par šaubīgiem darījumiem to kapitālsabiedrībās. 2017. gadā mediji publicēja ziņu, ka Jelgavas pašvaldības kapitālsabiedrības "Jelgavas nekustamā īpašuma pārvalde" vadītājs Juris Vidzis no

Pirms gada tika dibināta biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome", kurā apvienojās piecpadsmit plašsaziņas līdzekļu asociācijas un uzņēmumi, tostarp Latvijas Žurnālistu asociācija

nestrādājošās sievas saņēma mantojumā teju 35 tūkstošus eiro. Gadu iepriekš pret J.Vidzi kā vēl cita uzņēmuma līdzīpašnieku Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

piemēroja Negodīgas komercprakses aizlieguma likumu. Tomēr "Zemgales Ziņu" rīcībā nav informācijas, ka pēdējā laikā pašvaldība būtu veikusi jebkādu šī uzņēmuma pārbaudi. Tiesībsargājošām iestādēm šajā gadījumā gan nav iemesla veikt kādu izmeklēšanu. No likumības viedokļa viss ir normāli.

Bērnu tiesības pret bērnu tiesībām

I.Plaudes vadītajai redakcijai nācies saskarties ar gadījumiem, kad, pamatojoties uz likumu par bērnu tiesībām, pašvaldības bāriņtiesa atsakās sniegt informāciju par audzūģimeni, kas, pēc redakcijas ziņā esošās informācijas, ir nelabvēlīga. "Bērnu tiesības dzīvot normālos apstākļos atduras pret bērnu tiesībām, kas saistās ar datu aizsardzību par viņa dzīves privātumu," sacīja I.Plaude. Juristi atzina, ka šādos sarežģītos gadījumos nav vienas noteiktas receptes, kā aizstāvēt sabiedrības intereses.

Savukārt Aizkraules laikraksta "Staburags" redaktore Agita Grīnvalde-Iruka vērsa uzmanību uz gadījumu, kad kāda pašvaldība pieņēma darbā juristi, kas iepriekš bija sodīta par apzināti nepatiesas liecības sniegšanu, taču šī sodāmība bija dzēsta. Juriste redakcijai draudējusi, ka nedz informāciju par dzēsto sodāmību, nedz faktu par viņas pieņemšanu darbā pašvaldībā publicēt nevar. "Dzēsto sodāmību mēs publikācijā neminējam, taču saistībā ar pieņemšanu darbā pašvaldībā paskaidrojām, ka tā nu gan ir publiski atklājama informācija un to viņai kā juristei vajadzētu zināt," teica laikraksta vadītāja. Juristi piekrita, ka "Staburags" šajā gadījumā rīkojies pareizi.

Ne tikai reģionālie, bet arī kopienas laikraksti

Savukārt Sigita Roķe, kas pazīstama kā agrākā Latvijas Radio valdes locekle un tagad pilda viesredaktora pienākumus laikrakstā "Alūksnes un Malienas Ziņas", stāstīja par savu pieredzi Alūksnē. Zīmīgi, ka sevis pārstāvēto laikrakstu viņa klasificē ne tikai kā reģionālo, bet arī kā kopienas laikrakstu. Tam ir plašāka auditorija, kas ietver ne vien Alūksnes un Apes novada dzīvojošos, bet arī tos, kuri dzīvo citviet, bet izjūt piederību Ziemeļvidzemei. Tādēļ, pēc S.Roķes atzinuma, svarīgi, ka tiek radīta informācija ne tikai laikraksta portālā, bet arī sociālajos tīklos, kas ir populāri tiem, kuri par savas kopienas dzīvi interesējas no reizes uz reizi. ▣

— Gaitis Grūtups